

Οι προοπτικές του Πανεπιστημίου στην Αλεξάνδρεια

Μια συζήτηση με τον καθ. Θόδωρο Παπαδημητρίου

Ερώτηση: Ποιο νόημα μπορεί να έχει για την ελληνική παιδεία, για τον ελληνισμό γενικότερα, η δημιουργία του Πανεπιστημίου του Μεγάλου Αλεξάνδρου, ένα άνοιγμα του Πολυτεχνείου προς μια ξένη χώρα, όπως είναι για παράδειγμα η Αίγυπτος;

Θόδωρος Παπαδημητρίου: Το νόημα είναι θετικό και σημαντικό. Γιατί ανταποκρίνεται στον πολιτιστικό δυναμισμό του ελληνικού στοιχείου. Ο διάσπαρτος ελληνισμός είχε επιδείξει παλαιότερα, ακόμα και σε δύσκολες στιγμές της ιστορίας του, μια σημαντική δυναμική, όπως φαίνεται από τις δραστηριότητες των ελληνικών παροικιών. Οι ελληνικές παροικίες δεν λειτούργησαν αποικιοκρατικά, ούτε διακρίνονταν για εθνικιστικές ή επεκτατικές τάσεις.

Ένα τέτοιο μοντέλο οργανωμένης κοινωνικά και πολιτιστικά παροικίας, υπήρξε η Αλεξάνδρεια, από τη γένεσή της έως τις μέρες μας. Έτσι, η ίδρυση του Πανεπιστημίου στην Αλεξάνδρεια, πιστεύω ότι αφενός αποκαθιστά τη συνέχεια με την ελληνική παράδοση, αφετέρου δίνει τη δυνατότητα εγκαθίδρυσης μιας ουσιαστικής επικοινωνίας του Πολυτεχνείου με τη σημερινή πραγματικότητα της Αιγύπτου. Κάτι τέτοιο δεν πρέπει να αποτελεί μια ρομαντική επιστροφή στην παλαιά «αίγλη», η οποία άλλωστε είναι

ανέφικτη μέσα στα σημερινά πολιτικά, οικονομικά και πολιτισμικά δεδομένα.

Η δυναμική αυτή μπορεί να ευοδωθεί μόνο αν αξιοποιηθεί τις σημερινές γεωγραφικές, πολιτισμικές και οικονομικές συνθήκες.

Ερώτηση: Ποια πλεονεκτήματα διαθέτει το Πολυτεχνείο στην ανίχνευση και ενίσχυση αυτής της δυναμικής;

Θ.Π.: Το Πολυτεχνείο μπορεί να αποφύγει ιδεολογικές, εθνικιστικές παραμορφώσεις, όπως άλλωστε εγγυάται η ιστορία και η παράδοσή του. Γι' αυτό, πρέπει να τεθεί το εγχείρημα σε μια ρεαλιστική βάση: πρώτο στάδιο είναι η αποκατάσταση και επανάχρηση των κτιρίων, και στη συνέχεια έρχεται η διενεργημένη δυνατότητα επικοινωνίας μέσα από νέες τεχνολογίες. Πρόκειται για μια προοπτική που μπορεί να αποδειχθεί ιδιαίτερα χρήσιμη, τόσο για τους Έλληνες φοιτητές και τους παροίκους, όσο και για τους Αιγύπτιους.

Ιδιαίτερα σημαντικό είναι εδώ το στοιχείο της επικοινωνίας, το οποίο οφείλει να αντιμετωπιστεί ως πρόκληση για το μέλλον και όχι ως καιροσκοπική εκμετάλλευση κάποιας συγκυρίας.

Ερώτηση: Ενδιαφέρον παρουσιάζει στο σημείο αυτό το γεγονός ότι η πρωτοβουλία ίδρυσης Πανεπιστημίου στην Αλεξάνδρεια, ανελήφθη από το Πολυτεχνείο και όχι από ένα ίδρυμα με κέντρο βάρους τα ανθρωπιστικά. Προδικάζει αυτό μίηπως τον προσανατολισμό προς το μέλλον, που οφείλει να χαρακτηρίζει την προσπάθεια;

Θ.Π.: Η πρωτοβουλία της ίδρυσης Πανεπιστημίου από το Πολυτεχνείο, είναι μια εγγύηση κατ' αρχήν για ένα σωστό προσανατολισμό. Με μια διευκρίνιση μόνο. Οι ανθρωπιστικές σπουδές, πρέπει να βρουν τη θέση τους στο Πανεπιστήμιο αυτό, χωρίς όμως μια άκριτη ρομαντική επιστροφή στο «μεγάλο παρελθόν»! Οι σπουδές της ιστορίας, της φιλολογίας, αξίζει να αναπτυχθούν παράλληλα σε μια κατεύθυνση ενός νέου προτύπου, που θα προκύψει από τη σύνδεση του ανθρωπισμού με την τεχνολογία.

Αν επισημαίνω τα «φαντάσματα» του ρομαντικού μεγάλου, είναι γιατί εξακολουθούν να δρουν ανασταλικά για κάθε δημιουργικό εγχείρημα των Νεοελλήνων. Κάποια δείγματα εμφανίστηκαν και στις εορταστικές εκδηλώσεις που έγιναν στην Αλεξάνδρεια. Εκεί τα «μεγάλα λόγια», οι υπερβολές, οι εθνικές εξάρσεις, η πολιτική εκμετάλλευση, δεν έλειψαν δυστυχώς, προκαλώντας αναστολές και ανασχές σε όσους θα ήθελαν να εργαστούν πραγματικά για να μετασχηματίσουν τα πραγματικά δεδομένα.

Ερώτηση: Υπήρξε κάτι τέτοιο από την πλευρά της ελληνικής παροικίας στην Αλεξάνδρεια;

Θ.Π.: Καθόλου. Άλλωστε, η ελληνική κοινότητα, είναι φυσικό να είναι συναισθηματικά ευαισθητοποιημένη. Αλλά αυτό δεν έχει να κάνει με το ζήτημα που έθιξα. Εμείς είμαστε που πηγαίνουμε εκεί με στρεβλά οράματα. Οι υπερβολές που ακούστηκαν στις ομιλίες, αλλοιώνουν τις βάσεις και τις συντεταγμένες του εγχειρήματος. Ένα δείγμα αυτής της στρέβλωσης είναι το άγαλμα του Μ. Αλεξάνδρου που στήθηκε στη διάρκεια της εκδήλωσης. Αντιθέτως, πιστεύω

ότι πολλά έχουμε να διδαχθούμε από τον ελληνοισμό της διασποράς, ο οποίος όχι μόνο επιβιώνει αλλά και δημιουργεί σε διαρκή και καθημερινή σύγκριση με άλλους πολιτισμούς, και κάποτε και σε σκληρούς ανταγωνισμούς. Το ίδιο εύχομαι να ισχύσει και για το νέο Πανεπιστήμιο: να αντέξει στις συγκρίσεις και στα πρότυπα που επικρατούν στη διεθνή κοινότητα. Για το σκοπό αυτό απαιτείται αίσθηση του μέτρου, λιγότερα λόγια και περισσότερα έργα.

Ερώτηση: Ποια συγκεκριμένη προοπτική οφείλει να επιδιώξει το Πανεπιστήμιο της Αλεξάνδρειας;

Θ.Π.: Το Πανεπιστήμιο οφείλει να κινηθεί σε περισσότερες παράλληλες κατευθύνσεις. Πρέπει οπωσδήποτε να διασφαλίσει τα εκπαιδευτικά προγράμματα, στα οποία θα εντάσσονται με οργανικό και αποδοτικό τρόπο οι σπουδαστές, που θα εργάζονται εκεί. Πρέπει ακόμη να μεριμνήσει για τη δυνατότητα επικοινωνίας και πολιτισμικών ανταλλαγών που θα εμπλουτίσουν το καθαρά επιστημονικό έργο. Πρέπει τέλος, να επιδιώξει και να επιτύχει να γίνει ένας πυρήνας ζωής και δημιουργίας, μέσα στην πόλη.

Το Πανεπιστήμιο της Αλεξάνδρειας, δεν πρέπει να γίνει μια στενά εκπαιδευτική μονάδα όπως είναι στην Αθήνα. Οφείλει να επανεξετάσει τη σχέση του Αιγυπτιακού με τον Ελληνικό Πολιτισμό, δηλαδή να δει με σύγχρονο μάτι τα κοινά και τα διαφορετικά στην τέχνη, στην αρχιτεκτονική, στον πολιτισμό. Για παράδειγμα, ένα ζήτημα για έρευνα είναι, η ιστορία και η συμβολή των Κοπτών στην εξέλιξη του σύγχρονου Αιγυπτιακού κράτους, ιδωμένη μέσα από την εξέλιξη των μορφών στις κατασκευές και τα σύμβολά τους. Βλέπω λοιπόν ένα ευρύ πεδίο επιστημονικής ενασχόλησης στο χώρο της Αρχιτεκτονικής και της Τέχνης.

Ερώτηση: Ποιες επιπτώσεις μπορεί να έχει το εγχείρημα στο ΕΜΠ;

Θ.Π.: Θα μας δώσει αναμφίβολα τη δυνατότητα να ξαναδοούμε τον εαυτό μας, να ανοίξουμε τους ορίζοντες της γνώσης, που έχουν εγκλωβιστεί στην καθημερινότητα της πανεπιστημιακής δουλειάς εδώ στην Αθήνα. Πιστεύω ότι το άνοιγμα θα δράσει εξυγιαντικά για την εκπαίδευση που παρέχει το ΕΜΠ, αλλά και για την πανεπιστημιακή ζωή γενικότερα. Μάλιστα, αν λάβουμε υπόψη τη ραγδαία εξέλιξη της πληροφορικής και των τηλεπικοινωνιών, μπορούμε να προβλέψουμε τη σύνδεση του Πανεπιστημίου της Αλεξάνδρειας με το ΕΜΠ ή άλλα ΑΕΙ, γεγονός που θα καταστήσει ορθολογικότερα και τα εκπαιδευτικά προγράμματα με διαδικασία από απόσταση, εφ' όσον η μετάβαση εκεί, θα αφορά αποκλειστικά μελέτες ή εφαρμογές επί τόπου στο συγκεκριμένο χώρο. Επειδή το πείραμα αυτό είναι εγχείρημα-πilotος, ελπίζω ότι θα μελετηθεί με τη δέουσα προσοχή και θα αποτελέσει πρότυπο για άλλα παρόμοια σχέδια για το μέλλον.

Ερώτηση: Είναι σημαντική η αναφορά στην επίδραση που μπορεί να έχει η λειτουργία του Πανεπιστημίου στη λειτουργία του Τμήματος Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ. Μένει ανοιχτό το ζήτημα του τρόπου εμπλοκής και των άλλων Τμη-

μάτων του Πολυτεχνείου, στη λειτουργία του νέου Πανεπιστημίου. Η «εξωστρέφεια» μπορεί να αποτελέσει μια γενικότερη κατεύθυνση;

Θ.Π.: Αν το ελληνικό πνεύμα μεγαλούργησε στις επιστήμες και στις τέχνες οφείλεται στο γεγονός ότι δεν κλείστηκε σε εσωτερικές ισορροπίες, αλλά ανοίχτηκε στον κόσμο. Η σύγκριση και ο ανταγωνισμός με άλλα πολιτισμικά ρεύματα και τάσεις κρατούσαν ζωντανή τη διάθεση για δημιουργία. Γι' αυτό πιστεύω πως η προσπάθεια για το ξεκίνημα αυτού του Πανεπιστημίου στην Αλεξάνδρεια ανοίγει τις δυνατότητες σύγκρισης με άλλους μεσογειακούς πολιτισμούς οπότε θα κινηθεί το τέλμα των κλειστών εσωτερικών ισορροπιών.

Μια τέτοια προοπτική είναι ελπιδοφόρα. Αρκεί να τεθεί σε σωστές βάσεις, χωρίς ιδεολογήματα, δημαγωγικά συνθήματα και μεγαλοστομίες.

Πιστεύω ότι το Πολυτεχνείο, είναι ο κατάλληλος φορέας για την υλοποίηση του έργου, διότι διαθέτει την κατάλληλη υποδομή, εφόσον αντιμετωπίσει το όλο ζήτημα με υπευθυνότητα, σοβαρή βούληση και συστηματική εργασία.

